

Pastirček Orenček.

Povest. — Spisal Josip Vandot.

10.

o so pokopali pastirčka Orenčka, je nastal v vasi spet mir. Ljudje so delali pokojno po polju. Bil je ravno čas košnje, in veselo petje se je razlegalo okroginokrog po ozki dolinici. Samo Kofetič ni mogel preboleti bridke izgube. V teh dneh se je bil postaral za deset let, in nikjer ni mogel najti tolažbe. Niti na grobovih svojih dragih. Čutil se je zapuščenega na širnem svetu.

Zvedel je o tem gospod župnik, sivolas, dobrotljiv starček, ki ga je spoštovala vsa dolina. Prišel je hoditi h Kofetiču, ki je predsedal ves božji dan brez dela na vrtu. In gospod župnik ga je tolažil dannadan, in ga je tudi resnično utolažil. In nekega dne se je poprijel Kofetič spet dela. Neumorno je robotal od jutra do mraka in iskal v delu in molitvi leka za svoje prežaljeno srce.

Gozdar Lohnež tudi ni počival. Neumorno je zasledoval divjega lovca, ki mu je bil ustrelil dobrega Franceta. S svojimi lovci ga je zasledoval in ga je tudi osledil. Sledovi pa so peljali naravnost do Zakrajnika, naravnost do hlapca Melharja. Gozdar si je mel roke. Domenil se je z biriči, in neko noč, ko je sijala luna, so obstopili lovci Zakrajnikov hlev, kjer je spal Melhar. Neslišno so se splazili po stopnicah na vrh. A ravnotakrat, ko so dospeli na hlev, so videli, kako je skočila na nasprotni strani temna postava dol in je izginila kar v hipu.

»Za njim! Za njim!« je klical gozdar. Lovci in biriči so stekli na vrt, da zgrabijo begunca. A zaman so preiskavali ves vrt. O Melharju ni bilo več ne duha, ne sluha. Pač je imel skrivač slabo vest. Že dolgo časa je slutil, da ga sumi gozdar, in zato je bil oprezen. Zaslišal je bil lovce in je vedel, da iščejo njega. Zato je pobegnil skozi vrt v grmovje in je izginil kot prikazen.

Za tem dogodkom so šele zvedeli ljudje, kdo je bil pravzaprav Melhar. Od gosposke je dobil župan obvestilo, da je Melhar zločinec, ki je zbežal pred dvema letoma iz ječe v Gradiški. Zasledovali so ga dve leti in so ga izsledili naposled pri Zakrajniku ... Toda prepozno je bilo. In tedaj se je zvedelo tudi, kdo je izdal Jerneja. Nihče drugi nego Melhar. Biriči sami so priznali to. In tudi Gregorjev hlapec Joz je pravil tako. Njemu je odpustil župan vse, in Joz je bil prost.

Dasí je mislilo vse, da je pobegnil Melhar iz zagorskega kraja, pa vendar gozdar Lohnež ni verjel tega. Trdno je bil prepričan, da se skriva Melhar nekje v skalovju. In zato ga je še vedno iskal. In naposled ga je tudi našel. Njegov najmlajši lovec, Gabriel po imenu, ga je osledil. Skrival se je v lopi pod Prisankom, ravno tam, kjer prej Jernej. Gabriel je našel tisto lopo. Prazna je bila sicer, a vendar so kazali vsi sledovi, da se skriva nekdo tam. Vzradoščen je povedal Gabriel o tem gozdarju.

In še tisto noč so odšli lovci in biriči na gonjo. Še je bila tema, ko so obstopili ruševje okroginokrog. A Melhar je bil čuječ. Zaslišal je sumljivo hrestanje ruševja in zaslutil je takoj nevarnost. Kakor mačka se je splazil skozi grmovje proti skalam. Zdanilo se je medtem. Lovci in biriči so stopili v lopo, a našli so jo prazno. A vendar so zapazili takoj Melharja. Plazil se je po strmem skalovju. Naglo so se spustili za njim.

Melhar je izprevidel, da je izgubljen, ako ne napne vseh svojih moči. Bežal je preko skalovja in se je bližal ozkemu jarku onkraj male planice. Tam je postal in se je ozrl za trenutek nazaj. Zasledovalci so bili že blizu. Biriči so se že ustavili, pa so prislonili puške k licu, da ustrelé. Divji strah se je polotil Melharja, in zato se ni pomišljal dolgo. Naravnost se je zagnal, da preskoči jarek in izgine v gozdu. Že je priletel na nasprotno stran. Omahnil je in se je zgrabil za rob skale, da se obdrži nad jarkom. A rob se je odkrušil. Melhar je izgubil ravnotežje. Nečloveško je zakričal in je izginil v jarku.

Lovci in biriči so splezali za njim v jarek. Tam so ugledali grozen prizor. Na dnu jarka je stokal Melhar v silnih bolečinah. Ves je bil razbit in polomljen in je ležal v mlaki krvi. Lovcem in biričem se je zasmilil. Spravili so ga v vas. Tam je prišel nesrečni Melhar k zavesti in je priznal vse. Doma je bil nekje na Primorskem. Še v mladih letih je zbežal od doma in se je klatil po svetu. Bil je potepuh in ropar. Nekoč so ga ulovili in uteknili v Gradiški v ječo. A posrečilo se mu je, da je ubežal. Skrival se je daleč v gorah in je postal divji lovec. On je ustrelil Franceta. Zasačil ga je bil France. In ker Melhar ni mogel drugače ubežati, je lovca ustrelil. On je izdal tudi Kosmačevega Jerneja, ker se je hotel prikupiti gosposki in da odvrne sum od sebe. Varno se je skrival pri Zakrajniku in je delal pridno, da bi ga pustili pri miru. Upal je, da ostane na varnem za vedno. A prišlo je vse drugače.

Melhar se je spravil potem z Bogom. Voljno je prenašal silne bolečine in niti enkrat ni jeknil. Ljudje, ki so ga sovražili še pred enim dnevom, so ga zdaj pomilovali. Želeli so mu, da bi kmalu umrl in da bi ga smrt rešila. Saj okrevati itak ni mogel več.

In res — proti večeru tretjega dne je umrl Melhar, spravljen z Bogom. . . .

* * *

Pri Kosmačevih so mislili čez leto dni že vsi, da je padel Jernej v krvavi vojski, ki je divjala takrat po vsem Laškem. Nobenega poročila niso dobili od njega. Samo to so slišali, da je na Laškem vse v punktu. In zato so se spominjali Jerneja, kot se spominjamo mrtvih, ki so odšli pred nami v večnost. Že več kot leto dni je minulo, odkar je odšel Jernej nazaj k vojakom. Jesen je prišla v zagorski svet, in hladen veter je zavel preko praznega polja.

Neke nedelje popoldne so bili vsi Kosmačevi doma. Tudi Kofetič je prišel na obisk, ker mu je bilo dolgčas doma. Kofetič je osivel

popolnoma. Obraz mu je bil naguban in čelo razorano vsled žalosti. Držal se je sključeno. Govorili so o Jerneju in o rajnem Orenčku. Žalost je objela vse. Bridki spomini!

Kar naenkrat so se oglasili zunaj v veži koraki. Vrata so se odprla in na pragu se je prikazal popoten človek. Obleka mu je bila vsa oguljena in prašna. Na prsih se mu je svetila kolajna. Obraz mu je bil izmučen in upal. A vendar so se mu svetile oči v veliki radosti.

Popotni človek je obstal na pragu in je gledal molče na družbo. Vsi so zrlí nanj začudeno in so ga motrili od nog do glave. A nihče ga ni takoj spoznal.

Kosmačevka je vendar vzdrltela, ko ga je zagledala. Ženica se je zdrznila, pa se je zagledala v tujčeve oči, ki so zrle nanjo in so se zasmehljale. In tedaj je ženica prva spoznala popotnega človeka.

»Jernej!« je zaklicala in je vstala naglo. A kolena so se ji pošibila in omahnila bi bila nazaj, da ni priskočil fant in jo prijel za roke.

»No, kaj me res ne poznate več?« je děl fant in se je zasmejal. »Jernej sem —!«

Tedaj so viknili vsi. Bil je potem velik praznik za Kosmačeve, ker se je povrnil Jernej. Pravil jim je o krvavih bitkah doli na Laškem. Povrnil se je bil k vojakom in se mu ni zgodilo nič žalega. Nekaj časa je bil zaprt. A kmalu so ga uteknili v vrste nazaj, ker se je vojska nadaljevala v vsej svoji strahoti. V desetih bitkah se je boril Jernej hrabro in neustrašeno. Postal je kmalu narednik, in potem se je bojeval še bolj pogumno in neustrašeno. A v zadnji bitki ga je vendar zadela nesreča. Svinčenka mu je ranila levo nogo, da je moral obležati. Spravili so ga v bolnišnico. A Jernej se je kmalu izlizal. Ker ni bil več za bojno službo, so mu pripeli na prsi kolajno hrabrosti in so ga odpustili. Jernej je vesel odhitel proti domu. Ves teden je hodil; a ni mu bilo marí dolge poti. Samo, da je spet doma, doma, kjer mu zdaj ne bo nič manjkalo. Zdrav je zdaj popolnoma. Kaj za to, če bo moral vse svoje življenje malce šepati! Samo, da ni bilo hujšega.

Praznik je bil tisti dan pri Kosmačevih. Zvedeli so ljudje, da se je povrnil Jernej iz vojske. In prihajali so h Kosmaču trumoma povpraševat, kako in kaj. Jernej jim je pa razkladal na dolgo in na široko in se ni utrudil.

Ko je prišla noč, so se odpravili k počitku. Že davno je spal Jernej, srečen in vesel, v prijetnih sanjah. A mati je klečala še pozno v noč pod svetim razpelom in je molila. Solze so ji polzele po nagubanem licu. A vendar se je smehljala. Saj je bilo njeno srce polno radosti in sreče...

Prešla je zima in pomlad se je prismehljala v zagorski svet. In tedaj sta postavila Kofetič in Jernej ljubezniv spomenik nepozabljenemu pastirčku Orenčku na vaškem pokopališču. Ves je bil bel iz gladkega, svetlega kamena; Jezus, dobri pastir, z ovčko na rami, iz alabastra izklesan, je krasil njegov vrh. Spodaj, pod Orenčkovimi rojstnimi in

smrtnimi zaznamki, pa so bile v kamen zlatovrezane svete besede: »Večje ljubezni nima nihče, kakor kdor življenja dá za svoje prijatelje.«

Ko je pa legala noč na Razor in na Prisanek in ovijala Police kot z mrtvaško kopreno, tedaj pa domala ni bilo večera, da ni stal tih mož sklonjene glave in sklenjenih rok ob grobu Orenčkovem.

Zrl je v tla, kakor bi bil nekaj izgubil, kar je težko pogrešal in ni mogel najti . . .

„Mamica“.

(Konec.)

Kar ni zmogla ljubezniva prošnja, to je izkušal oče doseči s trda. Toda zastoj.

Nekega dne je Tinko učinil porednost in prositi je moral svojo novo mamico odpuščenja. Tako mu je ukazal oče.

Dečko je ubogal.

»Nikoli več ne bom storil kaj takega, tetka,« je rekel tihoma.

»Mamica se reče! Reci takoj!« je zapovedal oče.

»Nič več ne bom poreden — ljuba — draga — tetka,« je jecljaje ponovil Tinko.

Očeta je otrokova trmoglavost razhudila. Šiba je zažvižgala.

Tinko se je sključil, kakor da hoče zlezti sam v se, ustnice pa se mu niso zganile.

»Za božjo voljo! Pusti otroka! Kaj delaš!«

Bil je to glas tuje žene, ki je prosila za Tinka. Dečku se je zdelo, da čuje njene besede od daleč, od silno daleč.

»Takoj mi rečeš: ‚mamica‘!«

Tedaj je otrok drhte dvignil glavo, sklenil roke in glasno zaprosil:

»Mamica — — — mamica!«

Oče se je okrenil ostran in odšel iz sobe — —

Odtedaj pa ni nihče več zahteval od Tinka, naj kliče papanovo ženo za mamico, in odtlej šele se je otresel Tinko pred njo in njeno prijaznostjo vsega strahu.

Veselo novico mu je prinesel oče leto potem, novico, ki je niti pojmiti ni mogel, tako nenadoma mu je došla. Bratca da je dobil, je rekel oče.

Celo ko je stal Tinko pokraj zibelke, o kateri je spaval mali njegov bratec, je še vedno zmajeval z glavo in menil neverjetno:

»Ali ga smem pobožkati, tetka?«

Posmejala se je »tetka« in mu ponudila pritlikavo skrbno zavito in povito dete: »Seveda smeš, Tinko! Saj je tvoj bratec. In rad ga moraš imeti.«

Tinko je bil že velik, skoro je znal že rabiti kamenček in deščico. Tudi to je vedel, kaj velja imeti bratca.